

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ЩОДО КОНТРОЛЮ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

Відповідно до нового Митного кодексу України митна вартість товарів – це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України.

Відомості про митну вартість використовуються митним органом для нарахування податків і зборів, тому вона стає предметом зіткнення інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та держави в особі митної установи. Досить часто суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності з метою зменшення податкового навантаження або захоплення ринку збуту свідомо занижують митну вартість, а митна установа, у свою чергу, повинна контролювати митну вартість з метою дотримання порядку митного оформлення та максимального виконання фіскальної функції.

Контроль правильності визначення митної вартості є одним з найважливіших інструментів для виконання планових завдань з надходження коштів до бюджету. На сьогодні можливості митних органів України прямо впливати на митну вартість товарів, що імпортуються, доволі обмежені, і в більшості випадків судовий розгляд справ щодо корегування митної вартості завершується на користь учасника зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із шляхів посилення контролю митної вартості з боку митних органів, пошуку резервів для поповнення доходної частини бюджету, перевірок суб'єктів, антидемпінгових розслідувань є порівняльна оцінка роботи митниць у цьому напрямі.

Методика комплексної оцінки діяльності митних органів повинна як складову частину включати оцінку результативності до контролю митної вартості.

До цього часу для оцінки ефективності діяльності митних органів використовувалися показники виконання плану податків і зборів, кількість оформлених ВМД, оформлених та пропущених вантажів, транспортних засобів та ін.

На нашу думку, ці показники не можуть слугувати єдиною об'єктивною оцінкою ефективності діяльності митних органів. Вони за своєю природою є абсолютними і не враховують різний потенціал митниць (розташування, кількість зареєстрованих суб'єктів ЗЕД, інтенсивність вантажопотоку тощо). Що стосується показника виконання очікуваних надходжень, то його використання як єдиного критерію ефективності можливе за умови наукових підходів до планування, врахування змін у законодавстві, прогнозних значень макроекономічних показників та ін. Більше того, це зумовлює суб'єктивний підхід до визначення планових показників, надання переваги для деяких митних установ; гонитва за виконанням планових завдань призводить до того, що митниці можуть "переманювати" імпортерів, застосовуючи для них "режим сприяння" в частині контролю митної вартості, правильності класифікації, перевірки країни походження товарів тощо.

Пропонується оцінку ефективності діяльності митних органів проводити за різними напрямками, кожен з яких буде включати декілька показників з різними коефіцієнтами. Цими напрямками можуть бути контроль митної вартості й номенклатури, боротьба з контрабандою та порушенням митних правил, фінансово-господарська, виховна, нормативно-

регулююча та організаційна діяльність митних органів, робота із суб'єктами митної справи та ін. Одним з першочергових завдань під час проведення порівняльної оцінки діяльності митних установ є використання таких критеріїв, які б нівелювали вплив розташування митниці, вантажопотоку, товарну структуру імпорту тощо.

Враховуючи вищезазначене, для оцінки ефективності діяльності митних органів щодо контролю митної вартості пропонується ввести такі показники:

1. Частка збільшення платежів, як результат корегування митної вартості, до загальної суми нарахованих податків:

$$P_{\text{зп}} = \frac{F_{\text{зп}}}{T_{\text{пп}}},$$

де $F_{\text{зп}}$ – сума збільшення доходів внаслідок корегування митної вартості, грн.;

$T_{\text{пп}}$ – загальна сума перерахованих податків на митниці за період, що аналізується, грн.

2. Питома вага кількості видів товарів із заниженням ціни при митному оформленні в окремій митниці від середньої в системі:

$$PRG = \frac{Q_{RG}}{T_{QG}},$$

де Q_{RG} – кількість видів товарів, вартість яких під час оформлення на митниці нижча від середньої в системі, шт. (Під видом товару слід розуміти товар з деталізацією до 10 знаків за УКТЗЕД з урахуванням країни походження та виду транспорту на кордоні);

T_{QG} – загальна кількість видів товарів, що оформлюються на митниці за період, що аналізується, шт.

3. Частка різниці митної вартості товарів, на які встановлені контрольні рівні, та рівнів митної вартості, за якими відбулось оформлення до митної вартості, яка б склалась із застосуванням контрольних рівнів:

$$CCV = \frac{SR}{MV_c},$$

де SR – сума різниць контрольних рівнів митної вартості та рівнів, за якими відбулось оформлення, грн.;

MV_c – митна вартість, яка б склалась під час оформлення за контрольними рівнями, грн.

Для розрахунку цього показника пропонується включати товари, що задовольняють умову $R < R_e$:

$$R = \frac{MV}{MV_K},$$

де M – митна вартість одиниці товару, за якою проводиться оформлення, грн.;

MV_K – контрольний рівень митної вартості на даний товар, грн.

R_e – коефіцієнт, що визначається експертами. Коли $R > R_e$, припускаємо, що суб'єкту немає сенсу занижувати, а посадовим особам митного органу зловживати, бо, наприклад, оформлення нижче контрольних рівнів буде вимагати спеціальної звітності, пояснень тощо.

Коли ж $R < R_e$, існує ризик цілеспрямованих дій суб'єкта та/або митного органу на зниження митної вартості. Тоді можна припустити, що вигода для суб'єкта і митного органу від зниження митної вартості переважає в порівнянні з тимчасовими незручностями у вигляді пояснень, спеціальної звітності тощо.

4. Критерій, що показує відношення середніх рівнів митної вартості товару, мито при оформленні яких реальне, до середніх рівнів митної вартості на ці ж товари за умови, що мито при їх оформленні нараховується умовно.

$$K_{UR} = \frac{P_{1r}}{P_{1u}} \times \frac{P_{2r}}{P_{2u}} \times \dots \times \frac{P_{ir}}{P_{iu}},$$

де P_{ir} – середній рівень митної вартості на i -й товар, мито при оформленні якого сплачується реально;

P_{iu} – середній рівень митної вартості на i -й товар, мито при оформленні якого умовне.

5. Критерій результативності корегування митної вартості:

$$K_{MB} = \frac{FDP}{LB + FDP},$$

де K_{MB} – критерій результативності корегування митної вартості;

FDP – сума збільшення доходів внаслідок корегування митної вартості, грн.;

LB – сума податків, яка могла бути нарахована в результаті застосування митницею усереднених розрахункових митних вартостей, грн.

$$LB_i = \sum_{j=1}^m \sum_{k=1}^n \sum_{f=1}^q V_{kif} (P_{kif} - \bar{P}_{kif}) (0,2 + y_1 1,2 R_{mj} + 1,2 R_{aj} (1 + R_{mj}) y_2),$$

де V_{kif} – обсяг імпорту j -го товару з k -ї країни f -м видом транспорту;

P_{kif} – вартість одиниці j -го товару з k -ї країни f -м видом транспорту, грн.;

$\bar{P}_{kif}$ – усереднена розрахункова митна вартість j -го товару з k -ї країни f -м видом транспорту, грн.

R_{mj} – ставка мита на j -й товар;

R_{aj} – ставка акцизу на j -й товар;

$y_1 = 1$ та $y_2 = 1$, якщо і ставка мита, і ставка акцизу – у відсотках до митної вартості;

$y_1 = 1$ та $y_2 = 1$, якщо ставка мита – у відсотках до митної вартості, а ставка акцизу – у грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру або ставка нульова;

$y_1 = 0$ та $y_2 = 0$, якщо і ставка мита, і акцизу – у грошовому еквіваленті до фізичної одиниці виміру.

У подальшому за цими показниками можна виставляти бали, потім ці бали з урахуванням коефіцієнтів, що визначаються, наприклад, за допомогою методів математичної статистики або експертним шляхом, підсумовуються та кожній митниці виставляється рейтинг за даним напрямом діяльності.

На завершення треба зазначити, що комплексний аналіз роботи митниць щодо контролю митної вартості є важливим не тільки з точки зору визначення “кращих” та “гірших” митниць, він має бути також однією з найважливіших складових аналізу критеріїв ризику під час митного оформлення.